

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.9(169).19
УДК [796.062:796.051+796.01:316]

Мичка І.В.
кандидат педагогічних наук, доцент
Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир
Грибук В.О.
аспірант
Житомирський державний університет імені Івана Франка, м. Житомир

УПРАВЛІННЯ ФІЗИЧНИМ ВИХОВАННЯМ: АНАЛІЗ СТРАТЕГІЙ, ПОЛІТИКИ ТА ПРАКТИКИ

У статті представлено авторський погляд на систему управління фізичним вихованням. На основі системного та структурно-функціонального аналізу представлено структуру сучасних стратегій, політики та практики функціонування та розвитку сфери фізичного виховання. Розкрито особливості механізму управління у сфері фізичного виховання. Фізичне виховання як соціально-економічна система, що має місію розвитку людського потенціалу в сучасних українських реаліях потребує реформування системи управління за рахунок розробки кібернетичної моделі та інноваційної організаційно-педагогічної технології, з урахуванням соціально-економічних, правових, науково-методичних та програмно-нормативних його основ. Застосований авторами методологічний підхід до проблеми дослідження дозволяє стверджувати про актуальність трансформаційних змін у підходах до управління сферою фізичного виховання на основі міждисциплінарної методології. Сучасна реформа системи державного управління потребує відповідних реакцій та змін на регіональних рівнях, з урахуванням принципів децентралізації влади.

Ключові слова: фізичне виховання, управління, стратегії, політики, практики, оптимізація.

Mychka I.V., Hrybuk V.O. Management of physical education: analysis of strategies, policies and practices. The article presents the author's view of the physical education management system. On the basis of systemic and structural-functional analysis, the structure of modern strategies, policies and practices of functioning and development of the sphere of physical education is presented. The features of the control mechanism in the field of physical education are revealed. Physical education as a socio-economic system that has the mission of developing human potential in modern Ukrainian realities requires reforming the management system through the development of a cybernetic model and innovative management technology, taking into account its socio-economic, legal, scientific, methodological and program-normative foundations. The development of physical education as a socio-economic system is a complex process that takes place in the dynamic conditions of the external environment, which are characterized by a high degree of uncertainty, contradictory transformational changes in the system itself, its structure, and changes in the internal parameters of its functioning. The complexity of the development process of the physical education system poses to scientists a complex theoretical-methodological and practical scientific task regarding the factor analysis of the functioning of the physical education system and the determination of the factors that drive development. Management is one of the properties of the physical education system. The methodological approach applied by the authors to the research problem allows us to assert the relevance of transformational changes in approaches to managing the sphere of physical education based on interdisciplinarity. The modern reform of the public administration system requires responses and changes at the regional levels, taking into account the principles of decentralization of power.

Keywords: physical education, management, strategies, policies, practices, optimization.

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями.

Організаційні зміни, що відбуваються у сфері фізичної культури і спорту обумовлюють європейський вектор розвитку України. Аналіз стану існуючої соціальної системи фізичного виховання в Україні, свідчить про часткову відповідність ідеологічних, науково-методичних, організаційних, нормативно-правових та економічних умов її функціонування.

Система фізичного виховання як соціальний феномен має місію об'єднати суспільство єдиною національною ідеологією прагнення до успіху та перемоги через патріотичне виховання підрастаючого покоління; оздоровлення нації; формування національної ідеї; економічний розвиток громад та держави, що набуває особливої актуальності, у зв'язку з повномасштабним вторгненням в Україну російських агресорів.

Організацією економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) наголошується на основному світовому політичному пріоритеті – посилення системи державного управління. Відповідною реакцією на внутрішню ситуацію та світові виклики Міністерство розвитку громад, територій та інфраструктури України починає роботу над оновленням положень Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 695. Стратегією визначаються секторальні стратегії розвитку, передбачається координація державної політики у різних сферах, забезпечення ефективного використання державних ресурсів у територіальних громадах та регіонах в інтересах людини, збереження традиційного характеру історичного середовища та навколишнього природного середовища, сталого використання природних ресурсів для нинішнього та майбутніх поколінь. Стратегія спрямована на досягнення трьох стратегічних завдань: формування цілісної держави, підвищення конкурентоспроможності регіонів та розвиток багаторівневого управління. Стратегія відповідає Цілям сталого розвитку України до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722.

У цьому зв'язку особливо гостро постає проблема трансформації системи управління в Україні, в тому числі – управління системою фізичного виховання підростаючого покоління.

Дослідження виконано згідно тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри фізичного виховання та спортивного вдосконалення Житомирського державного університету імені Івана Франка на 2014-2024 рр. за темою

«Теоретико-методичні засади удосконалення навчально-виховного процесу з фізичного виховання у вищих навчальних закладах» (№ державної реєстрації 0114U003978).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання вдосконалення процесу фізичного виховання має значне поширення у працях вітчизняних науковців і фактично є складовою більшої частини наукових досліджень в областях теорії фізичної культури, теорії та методики фізичного виховання. Ґрунтовними працями, що відображають сучасний стан системи фізичного виховання є:

- науково-методичні питання теорії та методики фізичного виховання (Круцевич Т.Ю., 2008-2023; Пангелова Н.Є., 2010-2020; Москаленко Н.В., 2010-2023; Черненко С.О., 2021);
- оцінювання фізичної підготовленості та здоров'я різних груп населення (Боднар І.Р., Виноградський Б.А., Павлова Ю.О., 2018);
- нормативні основи сучасної системи фізичного виховання різних груп населення (Круцевич Т.Ю., Трачук С.В., 2017);
- оцінка наслідків політики девальвації фізичної підготовки у фізичному вихованні освітніх закладів України (Круцевич Т.Ю., Саїнчук М.М., Підлетейчук Р.В., 2018);
- шляхи удосконалення фізичного виховання у закладах освіти через перехід до соціально-орієнтованої моделі (Круцевич Т.Ю., Пангелова Н.Є, Москаленко Н.В., 2023)
- загальні питання управління системою фізичного виховання (Жданова О. М., Чеховська Л. Я., 2017).

Але складність дослідження системи управління в сфері фізичної культури і спорту, зокрема системою фізичного виховання, яка полягає у наявності таких чинників: масштабності та багатоаспектності зовнішнього та внутрішнього соціально-економічного середовища; специфічності законодавчих, територіальних, ментальних, ринкових та галузевих факторів впливу, призводить до часткового висвітлення проблем досліджуваного нами питання.

Сучасна державна політика в сфері фізичного виховання враховує ризики досягнення цілей та отримання результатів, а саме: воєнний стан; складну соціально-економічну ситуацію в країні, різність підходів суб'єктів управління в умовах децентралізації [11, 13, 14, 16, 17, 18]. На наш погляд, є потреба у розробці уніфікованого механізму управління фізичним вихованням, який відповідає сучасній управлінській парадигмі, що заснована на екоосоціалній гармонії.

В науці управління сферою фізичної культури і спорту розробляються і поступово узгоджуються окремі складові механізму управління фізичною культурою і спортом або його спрощені моделі. І це викликає необхідність створення універсального механізму управління системою, адекватного сучасним умовам та викликам.

Мета статті – охарактеризувати сучасну стратегію, політику та соціальні практики управління фізичним вихованням в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Фізичне виховання позиціонується нами як соціальна система, як єдиний соціальний організм (управління, кадри, наукове забезпечення і т.д.). Сучасний період функціонування та розвитку системи фізичного виховання характеризується тісними взаємозв'язками з іншими системами суспільства: економікою, культурою, наукою, політикою, а також впливом змін, що відбуваються в усіх сферах суспільного життя. Також, погоджуємося з позицією Круцевич Т.Ю., яка з позиції управління розглядає сферу фізичного виховання як складну, кібернетичну, саморегулюючу, імовірну систему.

Головним чинником існування будь-якої системи є її функціонування. Функціонування системи фізичного виховання здійснюється на підставі сформованої державної стратегії її функціонування та розвитку; державної політики управління та соціальної практики.

Система фізичного виховання характеризується повторенням протягом довгого періоду часу соціальних практик, які підтримуються за допомогою соціальних норм та мають важливе значення в структурі суспільства. Структурними характеристиками цієї системи є:

- 1) соціально важлива діяльність людей;
- 2) матеріально-технічна база;
- 3) підготовка спеціальних кадрів;
- 4) наявність науково-методичного забезпечення цієї діяльності.

Державна політика в сфері фізичного виховання, яка передбачає визначення загальних правових, організаційних, соціальних та економічних основ діяльності у сфері фізичного виховання, а також регулює суспільні відносини у створенні умов для розвитку фізичного виховання розкрита в основних положеннях Закону України «Про фізичну культуру і спорт», Закон України «Про освіту», Закон України «Про повну загальну середню освіту». На законодавчому рівні закріплено структуру системи державного управління, яка розкриває функціональний потенціал системи органів управління відповідно на державному, регіональному та місцевому рівнях. Також законодавчо закріплено основні цілі та завдання системи фізичного виховання, як пріоритету державної політики щодо розвитку людського потенціалу.

Відповідна політика, а також актуальний стан зовнішнього середовища, яке впливає на систему фізичного виховання, формує сучасну стратегію функціонування на розвитку системи фізичного виховання. Слід зазначити, що стратегічними орієнтирами на даному етапі є:

- створення умов для регулярної організованої рухової активності населення з метою зміцнення здоров'я з урахуванням інтересів, побажань, здібностей та індивідуальних особливостей [11];
- надання якісних послуг у сфері фізичного виховання [11, 12];

- реалізація фізичного виховання на науково-методичній основі, яка базується на дотриманні Державних стандартів початкової освіти, базової і повної загальної середньої освіти, в яких враховано можливості навчального середовища, сприятливого для задоволення фізичних, соціокультурних і пізнавальних потреб учнів. Стандартами сформульовано основну мету освітньої галузі "Здоров'я і фізична культура", а саме - розвиток здоров'язбережувальної компетентності шляхом набуття учнями навичок збереження, зміцнення, використання здоров'я та дбайливого ставлення до нього, розвитку фізичної культури особистості та готовності до дій в умовах надзвичайних ситуацій та захисту України [1, 2, 3]. Організація освітнього процесу загалом заснована на обґрунтованих методичних рекомендаціях та інструкціях, що мобільно реагують на умови функціонування сфери фізичного виховання [5];

- докорінна та системна реформа фізичного виховання в структурі загальної середньої освіти, відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року, за такими напрямками:

- ✓ ухвалення нових державних стандартів загальної середньої освіти, розроблених з урахуванням компетентностей, необхідних для успішної самореалізації особистості;
- ✓ запровадження нового принципу педагогіки партнерства, що ґрунтується на співпраці учня, вчителя і батьків;
- ✓ підвищення мотивації вчителя шляхом підвищення рівня його оплати праці, надання академічної свободи та стимулювання до професійного зростання;
- ✓ запровадження принципу дитиноцентризму (орієнтація на потреби учня);
- ✓ удосконалення процесу виховання;
- ✓ створення нової структури школи, що дасть змогу засвоїти новий зміст освіти і набути ключових компетентностей, необхідних для успішної самореалізації особистості;
- ✓ децентралізація та ефективне управління загальною середньою освітою, що сприятиме реальній автономії школи;
- ✓ справедливий розподіл публічних коштів, що сприятиме рівному доступу усіх дітей до якісної освіти;
- ✓ створення сучасного освітнього середовища, яке забезпечить необхідні умови, засоби і технології для навчання учнів, вчителів і батьків;
- ✓ створення необхідних умов для навчання учнів безпосередньо за місцем їх проживання, зокрема у сільській місцевості, або забезпечення регулярного підвезення до шкіл [16];

- виконання основних стратегічних завдань фізичного виховання:

- ✓ проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості учнівської молоді України,
- ✓ модернізація в закладах освіти системи фізичного виховання, органічне поєднання її з іншими компонентами здорового способу життя,
- ✓ вдосконалення навчальної програми з фізичної культури відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти,
- ✓ проведення уроків з фізичної культури з використанням інноваційних підходів і варіативних модулів (зокрема відеоматеріалів "Cool Games", "Challenge Fest" та "Cool Race"),
- ✓ організація та проведення сучасних фізкультурно-оздоровчих заходів з інноваційним підходом, спрямованих на популяризацію здорового способу життя та рухової активності з використанням сучасних видів рухових активностей, зокрема естафет, рухливих та спортивних ігор в онлайн форматі (флешмобів, челенджів фестивалів, подолання смуг штучних перешкод тощо), а також тих, що поєднують рухову активність з комп'ютерними іграми.
- ✓ забезпечення інклюзивного навчання та принципу інклюзивності в галузі фізичної культури. Організація занять з учнівською молоддю спеціальних медичних груп,
- ✓ широке залучення всіх учасників освітнього процесу і громадськості до участі у фізкультурно-оздоровчих заходах.
- ✓ забезпечення рухової активності серед учнівської молоді на рівні не нижчому, ніж визначеному

Глобальними рекомендаціями щодо фізичної активності для здоров'я Всесвітньої організації охорони здоров'я [18].

Розвиток фізичного виховання як соціально-економічної системи є складним процесом, що протікає в динамічних умовах зовнішнього середовища, які характеризуються високим ступенем невизначеності, суперечливими трансформаційними перетвореннями у самій системі, її будові, змінами внутрішніх параметрів її функціонування.

Складність протікання процесу розвитку системи фізичного виховання, ставить перед науковцями складну як теоретико-методологічну так і практичну наукову задачу щодо факторного аналізу функціонування системи фізичного виховання та визначення чинників поштовху розвитку. Управління є однією з властивостей системи фізичного виховання. Управління розвитком передбачає вдосконалення, що залежить від структури, мети функціонування та місії системи фізичного виховання. Розвиток системи фізичного виховання супроводжується зміною змісту, структури і нормативних вимог всієї сфери фізичної культури і спорту України.

Висновки. На наш погляд, механізм управління фізичним вихованням як соціально-економічною системою складається з таких заходів: вибір та аналіз середовища функціонування, визначення стратегічних орієнтирів, адаптація внутрішнього середовища до аксіом та законів управління, прийняття ефективних управлінських рішень, отримання позитивних результатів, здійснення заходів розвитку. Основними принципами оптимізації всієї системи управління мають виступати: економічність; регламентність; самоконтроль; інтегральність; адаптивність.

Сучасна парадигма управління фізичним вихованням має базуватися на принципах профілактики соціального та фізичного здоров'я, соціального та духовного відродження, що спонукає до розробки організаційно-педагогічної технології

оздоровлення підростаючого покоління, духовного, психічного та фізичного його здоров'я, фундаментом якої є інноваційні засоби фізичного виховання, які формують стресостійкість, життєстійкість, життєздатність, резилієнс, резильєнтність, стійкість до нестандартної ситуації, а також емоційну стійкість.

Управління розвитком фізичного виховання передбачає формування такої конфігурації чинників, що включає інфраструктуру, сприятливе зовнішнє та внутрішнє середовище, а також систему стійких регіональних, міжгалузевих і внутрішньогалузевих зв'язків, управлінські традиції, розвиток людського капіталу.

В процесі дослідження механізму управління фізичним вихованням формується концепція бачення управлінських процесів, завдяки чому підвищується ефективність управління та сталий розвиток.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямку. Результати, отримані в процесі проведеного дослідження, надають можливість подальшого удосконалення науково-методичних основ управління та розвитку суб'єктів сфери фізичного виховання дітей шкільного віку; оцінка інституційної спроможності виконувати функції, досягати поставлених цілей і забезпечувати результативність під час повоєнної модернізації держави та суспільства.

Література.

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 23.11.2011 р. № 1392. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-p#Text> (дата звернення: 23.05.2023)
2. Державний стандарт базової середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898. URL: <https://nus.org.ua/news/orpublikovaly-novyj-standart-dlya-5-9-klasiv-dyvitsya-dokument/> (дата звернення: 03.05.2023)
3. Державний стандарт початкової освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 р. № 87. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osvity> (дата звернення: 12.05.2023)
4. Жданова О. М., Чеховська Л. Я. Основи управління сферою фізичної культури і спорту: навч. посіб. для студентів ВНЗ фізичного виховання і спорту. Львів: ЛДУФК, 2017. 244 с.
5. Інструктивно-методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу та викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2022/2023 навчальному році : лист МОН від 19.08.2022 № 1/9530-22. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20rekomendazii/2022/08/20/02/Instruktazh-metod.rekom.shchodo.orhaniz.osv.protsesu.2022-2023.navchalnomu.rotsi.20.08.2022.pdf> (дата звернення: 21.04.2023)
6. Круцевич Т., Пангелова Н., Москаленко Н. Фізичне виховання в закладах освіти: сучасний стан і реалії сьогодення // Спортивний вісник Придніпров'я, № 1. 2023. С. 67-75.
7. Круцевич Т.Ю., Саїнчук М.М., Підлетейчук Р.В. Наслідки політики девальвації фізичної підготовки у фізичному вихованні освітніх закладів України для громадян і держави // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова: зб. наук. праць. 2018. № 2 (96). С.51-52.
8. Круцевич Т.Ю., Трачук С.В. Нормативні основи сучасної системи фізичного виховання різних груп населення України // Спортивний вісник Придніпров'я. 2017. № 1 С. 184-188
9. Оцінювання фізичної підготовленості та здоров'я різних груп населення : монографія / Боднар І. Р., Виноградський Б. А., Павлова Ю. О. та ін. Львів: ЛДУФК, 2018. 132 с.
10. Підсумки щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України у 2017- 2020 роках. URL: <http://mms.gov.ua/fizichnakuultura/ocinyvannya-fizichnayi-pidgotovlenostinaselelnya/pidsumoki-shorichnogo-ocinyvannya> (дата звернення: 15.02.2023)
11. Про забезпечення сталого розвитку сфери фізичної культури і спорту в Україні в умовах децентралізації влади: Постанова Верховної Ради України від 19 жовтня 2016 р. № 1695-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1695-19> (дата звернення: 12.10.2022)
12. Про затвердження Державної цільової соціальної програми розвитку фізичної культури і спорту на період до 2024 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 1 березня 2017 р. № 115. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення: 29.11.2022)
13. Про освіту: Закон України. Відомості Верховної ради України. 2019. № 2657-VIII. 2661 – VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 29.01.2022)
14. Про повну загальну середню освіту: Закон України № 463-IX, редакція від 01.07.2022 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення: 06.03.2022)
15. Про реформування системи фізичного виховання учнів та студентської молоді у навчальних закладах України : спільне рішення МОН, МОЗ, Мінсім'ї молоді та спорту від 10 листопада 2008р. № 13/1 – 2 /10/11/1.
16. Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року: Розпорядження КМУ від 14 грудня 2016 р. № 988 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (дата звернення: 25.03.2023)
17. Про фізичну культуру і спорт: Закон України № 3808-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (дата звернення: 30.06.2023)
18. Рекомендації щодо стратегічного розвитку фізичного виховання та спортивної підготовки серед учнівської молоді на період до 2025 року. Міністерство освіти і науки України. Наказ від 15.02.2021 № 194. URL <http://ru.osvita.ua/legislation/serosv/80880> (дата звернення: 29.03.2023)
19. Теорія і методика фізичного виховання : підруч. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту : у 2 т. / за ред. Т. Ю. Круцевич. К. : Олімпійська література, 2008. Т. 1. 391 с. ; Т. 2. 366 с.
20. Черненко С. О. Теорія й методика фізичного виховання : навчальний посібник : у 2 частинах. Краматорськ : ДДМА, 2021. Частина 1. С.27-31.

Reference.

1. State standard of basic and full general secondary education: resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 23, 2011 No. 1392. (2011). available at: URL: [https:// zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-n#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-n#Text) (date of access: 23.05.2023)
2. State standard of basic secondary education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated September 30, 2020 No. 898. (2020). available at: URL: <https://nus.org.ua/news/opublikuvany-novyy-standart-dlya-5-9-klasiv-dyvitsya-dokument/> (date of access: 03.05.2023)
3. State standard of primary education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated February 21, 2018 No. 87. (2018). available at: URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osvity> (date of access: 12.05.2023)
4. Zhdanova O. M., Chekhovska L. Ya. (2017), "Basics of managing the field of physical culture and sports: a study guide for students of universities of physical education and sports". Lviv: LDUFK, 244 p.
5. Instructional and methodological recommendations regarding the organization of the educational process and teaching of educational subjects in institutions of general secondary education in the 2022/2023 academic year: letter of the Ministry of Education and Culture dated August 19, 2022 No. 1/9530-22. (2022) available at: URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/metodichni%20rekomendazii/2022/08/20/02/Instruktazh-metod.rekom.shchodo.orhaniz.osv.protsesu.2022-2023.navchalnomu.rotsi.20.08.2022.pdf> (date of access: 21.04.2023)
6. Krutsevych T., Panhelova N., Moskalenko N. (2023), "Physical development in the foundations of education: current state and realities of today". Sports Bulletin of the Dnieper Region. № 1. 2023. pp. 67-75.
7. Krutsevych T.Iu., Sainchuk M.M., Pidleteichuk R.V. (2018), "The consequences of the policy of devaluation of physical training in the physical education of the illuminating mortgages of Ukraine for the citizens and the state". Scientific journal of the NPU named after him M. P. Drahomanov. Issue № 2 (96). pp. 51-52.
8. Krutsevych T.Iu., Trachuk S.V. (2017), "Normative bases of the modern system of physical development of different groups of the population of Ukraine". Sports Bulletin of the Dnieper Region. № 1 pp. 184-188
9. Assessment of physical fitness and health of different population groups: monograph (2018), Bodnar I. R., Vynohradskyi B. A., Pavlova Yu. O. ta in. Lviv: LDUFK, 132 p.
10. Results of the annual assessment of the physical fitness of the population of Ukraine in 2017-2020. (2020) available at: URL: <http://mms.gov.ua/fizichnakultura/ocinyvannya-fizichnaya-pidgotovlenostinaselelnnya/pidsumoki-shorichnogo-ocinyvannya> (date of access: 15.02.2023)
11. On ensuring the sustainable development of the sphere of physical culture and sports in Ukraine in conditions of decentralization of power: Resolution of the Verkhovna Rada of Ukraine dated October 19, 2016 No. 1695-VIII. (2016) available at: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1695-19> (date of access: 12.10.2022)
12. On the approval of the State targeted social program for the development of physical culture and sports for the period until 2024: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated March 1, 2017 No. 115. (2017). available at: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/115-2017-%D0%BF#Text> (date of access: 29.11.2022)
13. On education: Law of Ukraine. Information of the Verkhovna Rada of Ukraine. 2019. No. 2657-VIII. 2661 – VIII. (2019). available at: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (date of access: 29.01.2022)
14. On comprehensive general secondary education: Law of Ukraine No. 463-IX, version dated 01.07.2022 (2022). available at: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (date of access: 06.03.2022)
15. On reforming the system of physical education of pupils and student youth in educational institutions of Ukraine: joint decision of the Ministry of Education, Ministry of Health, Ministry of Family, Youth and Sports dated November 10, 2008. № 13/1 – 2 /10/11/1 (2008).
16. On the approval of the Concept of implementation of state policy in the field of general secondary education reform "New Ukrainian School" for the period until 2029: Order of the CMU of December 14, 2016 No. 988 (2016). available at: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text> (date of access: 25.03.2023)
17. On physical culture and sports: Law of Ukraine No. 3808-XII (2023) available at: URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (date of access: 30.06.2023)
18. Recommendations for the strategic development of physical education and sports training among student youth for the period up to 2025. Ministry of Education and Science of Ukraine. Order dated February 15, 2021 No. 194. (2021) available at: URL: <http://ru.osvita.ua/legislation/serosv/80880> (date of access: 29.03.2023)
19. "Theory and methods of physical education: tutorial. for students higher education closing physical education and sports": in 2 volumes. (2008), under the editorship T. Yu. Krutsevich. K.: Olympic Literature, V. 1. 391 p., V. 2. 366 p.
20. Chernenko S. O. (2021), "Theory and methodology of physical education: textbook: in 2 parts". Kramatorsk: DDMA, 2021. Part 1. pp. 27-31.